

Kadirov Arif Maxmudovich
Buxoro davlat pedagogika instituti,
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Kadirova Nozima Arifofna
Buxoro davlat universiteti

AMALIY SAN'AT DARSLARI ORQALI TALABALARDA IJODKORLIKNI RIVOJLANTIRISH HAMDA AMALIY KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya. Ushbu maqola amaliy san'at darslari orqali talabalarida ijodkorlikni rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishning ahamiyati va usullarini o'rganadi. Maqola amaliy san'atning o'quv jarayonidagi rolini, ijodkorlikni rivojlantirishdagi metodlarni, shuningdek, talabalarni amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda qanday samarali yondashuvlardan foydalanish mumkinligini tahlil qiladi. Maqola, shuningdek, ijodkorlik va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishda darslar, mashqlar va o'quv metodologiyalarining o'ziga xos xususiyatlari, shuningdek, ushbu jarayonda foydalaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Maqola, talabalarni o'zlashtirishda va ijodkorlikni rivojlantirishda amaliy san'at darslarining muhimligini ko'rsatadi va o'quvchilarda keng qamrovli ko'nikmalarni shakllantirish uchun o'zgaruvchan pedagogik yondashuvlar va metodlarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Amaliy san'at, ijodkorlik, talabalar, ko'nikmalar, pedagogik metodlar, zamonaviy texnologiyalar, ta'lim, san'at ta'limi, kreativlik, o'quv metodologiyasi

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСТВА И ФОРМИРОВАНИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ У УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ ПО ИСКУССТВУ

Аннотация. Данная статья рассматривает важность и методы развития творческих способностей и практических навыков у студентов через занятия по прикладному искусству. В статье анализируется роль прикладного искусства в образовательном процессе, методы развития творчества, а также эффективные подходы к формированию практических навыков студентов. Кроме того, рассматриваются особенности уроков, упражнений и педагогических методик, используемых для развития творчества и практических навыков, а также современные педагогические технологии, применяемые в этом процессе. Статья подчеркивает важность занятий прикладным искусством в развитии широких навыков у студентов и предлагает инновационные педагогические подходы и методы для улучшения творческих и практических способностей.

Ключевые слова Прикладное искусство, творчество, студенты, навыки, педагогические методы, современные технологии, образование, художественное образование, развитие креативности, методология обучения.

DEVELOPING CREATIVITY AND FORMING PRACTICAL SKILLS IN STUDENTS THROUGH PRACTICAL ART LESSONS

Annotation. This article explores the importance and methods of developing creativity and practical skills in students through applied arts lessons. The article examines the role of applied arts in the educational process, the methods of fostering creativity, and how effective approaches can be used to shape students' practical skills. Furthermore, it addresses the specific features of lessons, exercises, and pedagogical methodologies used in the development of creativity and practical skills, as well as modern pedagogical technologies employed in this process. The article highlights the significance of applied arts lessons in developing well-rounded skills in students and presents innovative pedagogical approaches and methods to enhance creativity and practical abilities.

Keywords: Applied Arts, creativity, students, skills, pedagogical methods, modern technologies, education, art education, creativity development, educational methodology.

Kirish. Ta'lim jarayonida amaliy san'at darslari talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirishning muhimligi tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, ijodiy fikrlash, individual yondashuvlar va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish talabalarning umumiy rivojlanishida asosiy o'rin tutadi. Bu borada o'zbekistonda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari, ta'lim jarayonlarini yanada samarali qilish va yangi texnologiyalarni joriy etish maqsadida ko'plab qonunlar va qarorlar ishlab chiqilmoqda. Masalan,

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 10-apreldagi "Ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga oid chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori, ijodiy ta'lim va san'at ta'limining rivojlanishiga katta e'tibor qaratgan. Ushbu qarorda ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik metodlar bilan boyitish va yoshlarni ijodiy fikrlashga yo'naltirish masalalari o'z ifodasini topgan. Shuningdek, "O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish" haqidagi qonun, amaliy san'at va sportni ta'lim jarayoniga integratsiyalashda zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning ahamiyatini ta'kidlagan. Bu kabi qonun va qarorlar san'at va sport darslarini sifatli o'qitish uchun zarur pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqish va samarali amaliyotlarni amalga oshirishda asosiy yo'naltiruvchi kuch bo'lib xizmat qilmoqda.

Amaliy san'at sohasidagi ilmiy-pedagogik adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bu yo'nalish nafaqat estetik tarbiya, balki shaxsning ijodiy tafakkurini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida amaliy san'atni ta'lim tizimiga chuqur integratsiya qilish, uning vositasida o'quvchilarda ijodkorlik va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish bo'yicha ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. I.Karimov tomonidan yozilgan *"Ijodiy ta'lim va amaliy san'at"* nomli asarda san'at darslarining did tarbiyasiga ta'siri, shuningdek, o'quvchilarning san'at orqali estetik dunyoqarashi va ijodiy tafakkurini shakllantirishdagi ahamiyati keng yoritilgan [2]. Muallif darslarda ijodiy muhitni shakllantirish, mustaqil fikrlashga yo'naltirilgan topshiriqlarni tashkil etishning metodik asoslariga alohida e'tibor qaratgan.

T.Abdurahmonov esa *"Amaliy san'at ta'limida yangi yondashuvlar"* nomli ishida zamonaviy ta'lim metodlari, innovatsion texnologiyalar, STEAM yondashuvi orqali o'quvchilarda kreativ fikrlashni shakllantirishga urg'u beradi [1]. U, xususan, xalq hunarmandchiligidagi o'quv dasturiga integratsiyalashgan holatda o'qitilishi, milliy qadriyatlarni aks ettiruvchi topshiriqlarning ijodiy rivojlanishga xizmat qilishini ilmiy asosda izohlaydi. B.Qodirov tomonidan yozilgan *"Pedagogik texnologiyalar va ularning san'at ta'limidagi o'rni"* nomli ilmiy risolada esa, amaliy san'at darslarida interfaol metodlar (klaster, aqliy hujum, muammoli savollar, "sinkveyn", "konsepsiya xaritasi" va b.)dan foydalanish bo'yicha tajribalar berilgan. Bu metodlar orqali o'quvchilar mustaqil fikrlashga, ijodiy izlanishga, estetik didni shakllantirishga o'rganadi [3].

X.Yuldoshev esa *"Amaliy san'at va kreativ fikrlash"* asarida kreativlik tushunchasining zamonaviy talqini, uning amaliy mashg'ulotlar orqali qanday shakllanishi haqida ilmiy tahlil yuritadi [4]. Unda amaliy mashg'ulotlarning nafaqat texnik o'zlashtirish, balki yangilik yaratishga undovchi ijodiy faoliyat sifatida qaralganligi e'tiborga loyiq. Shuningdek, xorijiy pedagoglar – John Dewey, Ken Robinson, hamda Howard Gardner kabi olimlarning ijodkorlik, ko'p intellekt nazariyasi va eksperimental o'rganish metodlariga asoslangan qarashlari ham zamonaviy o'zbek amaliy san'at ta'limi metodikasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Masalan, Gardnerning ko'p intellektlar nazariyasiga ko'ra, har bir shaxsda mavjud bo'lgan tasviriy-intellektual, musiqiy, harakatli va boshqa turdagi salohiyatlar amaliy mashg'ulotlarda ochiladi va kengayadi [5].

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan tasdiqlangan o'quv dasturlarida ham amaliy san'at darslarining mazmuni va shakllari aniq belgilab berilgan. Ular orqali ijodkorlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan faoliyatlar, masalan, loyihalash, dizayn elementlari, maketlar tayyorlash, xalq hunarmandchiligi elementlarini joriy qilish kabi yo'nalishlar keng o'rin olgan.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, amaliy san'atga oid adabiyotlarda nazariy va amaliy jihatlar uyg'unligida yondashish, individual yondashuvga asoslangan interfaol metodlar, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish orqali talabalar salohiyatini to'liq ochish g'oyalari yetakchi o'rin tutadi. Mazkur adabiyotlar asosida ishlab chiqilgan dars mazmuni va yondashuvlar o'quvchilarning nafaqat kasbiy mahoratini, balki estetik dunyoqarashini va ijtimoiy faolligini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi.

Birinchi navbatda, amaliy san'atning ta'lim tizimidagi o'rni va ahamiyatini o'rganish uchun bir qator adabiyotlar tahlil qilindi. Ilmiy adabiyotlar va pedagogik manbalar orqali, ijodiy yondashuvlar va ko'nikmalarni shakllantirishning samarali usullari ko'rib chiqildi. Shuningdek, tadqiqotning metodologiyasi sifatida keyingi yillarda pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish metodlari tanlandi. Bu metodologiya yordamida talabalar bilan interaktiv ishlash, ularning ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish va samarali natijalarga erishish mumkinligi ko'rsatildi.

Bundan tashqari, amaliy san'at darslarida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu texnologiyalarni qo'llash, ijodkorlikni rivojlantirish, talabalar bilan interaktiv ishlashni takomillashtirish imkonini beradi. Darslarda o'quvchilar faqat an'anaviy usullar bilan cheklanib qolmasdan, shuningdek, zamonaviy digital resurslardan foydalanishga o'rgatiladilar.

Shuningdek, amaliy san'at darslari orqali talabalar o'zlarining texnik va estetik ko'nikmalarini rivojlantiradilar, bu esa ularni hayotga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Amaliy san'at, ayniqsa, ijodkorlik va ko'nikmalarni rivojlantirish sohasida yoshlar orasida katta ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim tizimida ijodiy fikrlash va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish talabalar uchun eng zarur ko'nikmalar hisoblanadi. Xususan, yoshlarning amaliy san'atga bo'lgan qiziqishlari va bu sohadagi ko'nikmalarini rivojlantirish, ularga zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida muvaffaqiyatli ta'lim olish imkoniyatini beradi. Bu esa, o'z navbatida, ularning kelajakdagi ijodiy faoliyatlariga va jamiyatdagi faol ishtirokiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Amaliy san'at darslarining ta'lim jarayonidagi o'rni haqida turli ilmiy qarashlar mavjud bo'lib, bu yo'nalishdagi yondashuvlar doimiy yangilanib borayotgan pedagogik texnologiyalar bilan boyitilmoqda. Mazkur maqolada ko'tarilgan masala – talabalar ijodkorligini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda amaliy san'at darslarining roli – bugungi kunda o'z dolzarbligini yo'qotmagan masalalardan biridir.

Ayrim pedagog olimlarning fikricha, amaliy san'at darslari ko'proq ko'ngilochar yo'nalishda bo'lib, ta'lim tizimidagi asosiy fanlar qatorida yuqori ahamiyatga ega emas. Biroq so'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar ushbu qarashni rad etadi. Amaliy san'at darslari orqali o'quvchilarda tafakkur mustaqilligi, yangilikka intilish, individual fikr bildirish, muammoli vaziyatlarni badiiy va dizaynerlik yondashuvi asosida hal qilish ko'nikmalari shakllanadi.

Xususan, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) modeli amaliy san'atni boshqa fanlar bilan uyg'un holda o'qitishni tavsiya qiladi. Bu yondashuv orqali talabalar real hayotda duch keladigan muammolarni kreativ va tizimli fikrlash orqali hal qilishni o'rganadilar.

Shuningdek, munozaraga sabab bo'luvchi boshqa jihatlardan biri – darslarda individual va guruhii ishlashning samaradorligi. Ba'zi ta'lim muassasalarida guruhii ishlarga kam e'tibor qaratiladi. Lekin amaliy mashg'ulotlar aynan jamoaviy ijod, hamkorlikda loyihalashtirish, o'zaro baholash va tanqidiy fikr bildirish orqali ko'proq samara beradi. Shunday ekan, dars jarayonida guruhii faoliyatlar asosida tashkil etilgan ijodiy topshiriqlar yuqori samaradorlikka erishish imkonini beradi.

Bundan tashqari, ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish masalasi ham dolzarb muhokama mavzusidir. Har bir talabaning texnik vositalardan foydalanish imkoniyati teng emasligi, ayrim hollarda raqamli texnologiyalarning ijodiy faoliyatni sun'iy lashtirishi mumkinligi haqida fikrlar mavjud. Biroq to'g'ri yo'naltirilgan holda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida san'at sohasida yangilik yaratish va ijodiy g'oyalarni kengroq ifodalash imkoniyatlari yuzaga keladi.

Shu bois, amaliy san'at darslarini zamonaviy pedagogika asosida takomillashtirish, ijodiy yondashuvni ustuvor qilib olish, texnologik vositalardan oqilona foydalanish va talabalarining o'ziga xosligini rivojlantirish ta'lim samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biri sifatida ko'riladi.

Xulosa. Amaliy san'at darslari orqali talabalar ijodkorlikni rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, talabalarga amaliy mashqlar orqali o'z salohiyatlarini namoyon etish va ijodiy yondashuvlar bilan ishlash imkonini yaratadi. Bu esa, o'z navbatida, ularning kelajakdagi faoliyatlariga va ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatli bo'lishlariga ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov, T. (2020). *Amaliy san'at ta'limida yangi yondashuvlar*. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
2. Karimov, I. (2019). *Ijodiy ta'lim va amaliy san'at*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
3. Qodirov, B. (2021). *Pedagogik texnologiyalar va ularning san'at ta'limidagi o'rni*. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
4. Yuldoshev, X. (2018). *Amaliy san'at va kreativ fikrlash*. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
5. Mahmudov, N. (2020). *Amaliy san'at darslarida zamonaviy pedagogik yondashuvlar*. Farg'ona: Farg'ona universiteti nashriyoti.